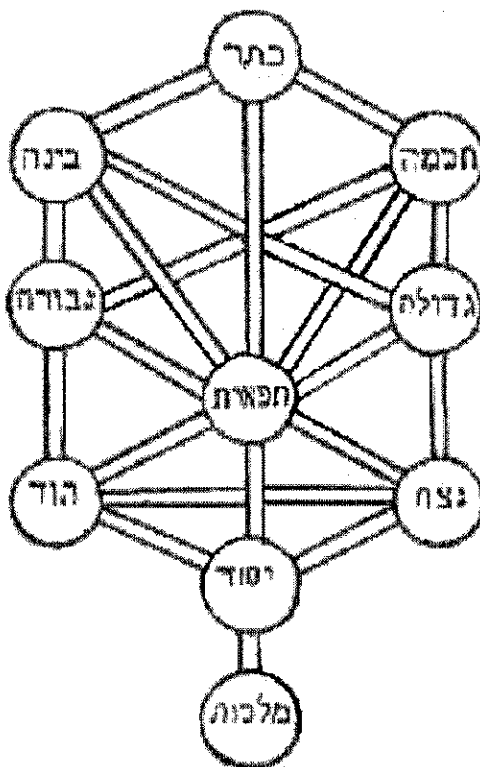

Intersection of Kabbalah and Halacha

Rabbi Efrem Goldberg
Boca Raton Synagogue

- I. Introduction
 - a. Rationalists think they reject and are immune from kabbalah but you will see that there are mainstream practices we all do that only have a source in kabbalah.
 - b. What happens when halacha and kabbalah conflict?
 - c. What if they don't conflict but kabbalah says to do something that has no source in halacha?

- II. Shulchan Aruch – R' Yosef Karo
 - a. Introduction to Beis Yosef - includes Zohar
 - b. Incorporates Zohar such as pouring water into a vessel and not on the ground
 - i. Washing hands – machlokes Rosh and Rashba for reason - 4:7-11
 - c. As long as the Zohar does not contradict explicit gemara it has precedence over other poskim.
 - i. Beis Yosef 141 – quotes Zohar that oleh should not read the Torah with the ba'al koreh.
 - d. Shut Beis Yosef – R' Yitzchak Karo, uncle of Beis Yosef – if kabbalists disagree with gemara, we reject their ruling and follow gemara. However, if they side with one view in the post Talmudic debate, we allow Kabbalah to decide.
 - i. Tosafos (Menachos 36b), Rosh, Rashba – debate
 - e. If however, Kabbalah goes against gemara, we reject kabbalah
 - i. Beis Yosef 25 - Rejects Agur's quotes about Zohar regarding how many berachos on tefillin.
 - f. Kabbalah as primary source for a practice
 - i. Levi'im washing hands of Kohanim – OC 128
 - ii. Women not going to funeral YD 359
 - iii. Windows in a shul OC 90:4
 - g. Sometimes rejects Kabbalah, even when no contradiction in the gemara
 - i. Waiting between meat and milk YD 98:2
 - h. Magid Mesharim
 - i. mystical revelations played a role in prodding him to publish Beis Yosef.
 - ii. His work unites the world of halacha and kabbalah

- III. Other Poskim attitude towards Kabbalah
 - a. Radvaz (4:80) – permissible to remove before mussaf since it doesn't contradict gemara. However, since based entirely on kabbalah, cannot force others.
 - b. Magen Avraham 1:4, 24:1, 46
 - c. Mishna Berura 25:42 – quotes Kenesses HaGedolah who endorses this attitude that it is optional.
 - d. Kaf Ha'Chaim 25:75 – if Kabbalah doesn't contradict the gemara it is obligatory to follow it.
 - e. Rav Ya'akov Emden –
 - i. 1:47 – direction of bed
 - ii. 36 – coming late to shul
 - f. Maseis Binyamin 62
 - i. Follow Zohar always
 - g. Chassam Sofer 1:51
 - h. Maharshal 98
 - i. Rav Ovadia Yabia Omer 6:8
 - j. Aruch Ha'Shulchan oc. 25:29

1. Beis Yosef Introduction
R' Yosef Karo
1488-1575

נמצא שמי שיהיה ספר זה לפניו יהיו סדורים לפניו דברי התלמוד עם פירוש רש"י והתוספות והר"ן ופסקי הר"ף והרא"ש והמרדכי והרמב"ם והגהותיו ומגיד משנה וריבנו ירוחם וספר התרומה ושבלי הלקט והרוקח ושערי דורא וספר התשב"ץ וספר העיטור ונמקי יוסף וסמ"ג וסמ"ק וארחות חיים ותורת הבית והגהות אשירי וספר המנהיג והאגור וספר בעלי הנפש להראב"ד ותשובות הרא"ש והרשב"א והר"י בר ששת וה"ר שמעון בר צמח ומהר"י קולון ותרומת הדשן. כל דבריהם מבווארים היטיב. ובקצת מקומות מאמרי הזוהר:

ו י שוב לחקוד בנשילת ימים שחרית **בב** בכל הדברים
המעכבים בנשילת ימים לסעודה (בגם *נימו אינו משכנ
ן לא עלי ולא (י) כח נבילת וזאז וזרים הטופלט נשילת הסעודה (מזדני
רש"י ע' אלו דברים משנת רש"י סיון ק"א):
ח כ נשילת ימים שחרית אין נוטלין (ה) (ח) ע"ג קרקע אלא
לתוך ז כלי:
ט ז מים שר נפ"י שזרית אסור ליהנות מהם ולא ישפכם
בבית ולא בתקום שעובדים שם בני אדם:
י מ נוטל כלי שר מים ביד ימינו ונרחנו ליד שמארו
(י) כדי שיריק מים על ימינו תחלה.
יא ח ג לא ישול (י) ממי שלא (ט) נטל ידיו שחרית:

2. Shulchan Aruch 4:7-11

3. Beis Yosef - OC4

ד"א וכן כחזן בספר הזוהר פרשת וישב (קמ"ד) על פסוק (נראה לו מ) ויאמר האיש נסעו מזה. ועוד כתובים שם בנשילת ימים שחרית חידושין שאינם נמלאים בפוסקים זה לשונו רבי שמעון פהם ארבע נקיון כפי וכו' הא חזי רוח דמלחא הכא דלית בר נש בעלמא דלא טעים טעמא דמותא כלילא ורוחא מסאבא שריא על ההוא גופא מאי טעמא בגין דנשמתא קדישא איסתלקת מיניה דבר נש ונפקת מיניה ועל דנשמתא קדישא נפקת ואסתלקת מיניה שריא רוחא מסאבא על ההוא גופא וכד אהדרת נשמתא לגופא אתעברת ההוא ויהמא והא איחמר דידי דבר נש ויהמא דמסאבא אשתאר בכו ועל דא לא יעבר בר נש דידי על עיניו בגין ההוא רוחא מסאבא עד דנטיל להון וכד נטיל להון כדון הא אחקשא ואקרי קדוש ויהי צני לאחקשא צני חד כלי לחתא ומד כלי לטילא דיתקשא מהאיא

היכא דלא נגעו משמע דלא תקון כמו שכתבתי בסמוך: ומידיו משום רוח רעה השורה על הידים נראה דגם להרא"ש אפילו היה נעור כל הלילה צריך לטוול ידיו ברוח רעה השורה על הידים כלילה משמע דלא תלי צנייה כלל. אבל בספר הזוהר פרשת וישלח (קס"ט): נראה שאין רוח רעה שורה על הידים אלא בשעת שינה שכתוב שם על פסוק (נראה לו כה) ויותר יעקב לבדו דהא לית לך מאן דנאיש כלילא נערסיה דלא טעים טעמא דמותא ונפקת נשמתיה מיניה וכיון דאשתאר גופא בלא נשמה קדישא רוחא מסאבא ומין ושריא עליו ואסתאיב והא אוקימנא דלית ליה לבר נש לאעברא דידי על עיניו צנפרא בגין דהא רוח מסאבא שריא עליהו עכ"ל וכן משמע גם כן מן המחמה שכתבתי לעיל שכתוב בפרשת וישב (קמ"ד):

יד"בז ואם השכים ללמוד ונטל ידיו ואחר כך השכיב עגמו לישן קודם היום נראה דאפילו כדי להעביר רוח רעה אינו צריך לחזור ולטוול ידיו דכיון שעברה פעם אחת על ידי נטילה שלג פעמים טוב אינה שורה באותה הלילה. ואפשר שאף על פי שעברה על ידי נטילה שלג פעמים חוזרת ושורה וכן נראה מספר הזוהר שכתב בתחלת פרשת וישב (רו.) על מה שאמרו ז"ל (סוכה כ"ו) שדוד היה מנמנס כסות רוח דמילמא דהא דוד מלכא חי וקיס לעלם ולעלמי

4. Beis Yosef 141

ורבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל כתב שמעתי שכתוב בספר הזוהר שאין לקרות כלל אלא אחד וראוי לחוש לדבריו אם האמת הוא כך שאני לא ראיחיו כתוב אלא ששמעתי עכ"ל ואני הכותב זכיתי למואלו והוא בפרשת ויקהל (דו.) וז"ל ואקיר למיקרי באורייתא בר חד גלחודוי

אע"פ שלדברי הפוסקים צריך לקרות ואם לא יקרא כתבו דהוי צרכה לבטלה מאחר שלא נזכר זה בתלמוד בהדיא לא שבקינן דברי הזוהר מפני דברי הפוסקים ועוד דהא איכא למימר דכל שהעולה שומע מה ששלים ליבור קורא ומכוין לכו לדבריו הרי הוא כקורא דשומע

5. Shut Beis Yosef
Teshuva of
R' Yitzchak Karo

לגבות מהנכסים החם בעד כחובתה עם התוספת והיבט אומר שאינו רוצה לחלוץ אלא ליבם ותובע מב"ד שיוציאו הנכסים מידו עד שיתברר הדין מה דינו אם יוציאו ב"ד הנכסים מיד האשה אם לאו ואז"ל שיוציאו מידה אם ישמו אותם ביד שלישי עד שיתברר הדין או אם יתנו הנכסים ביד היורשים :

תשובה זה הדין תלוי בדין איסור והיתר והוא אם נזות יבוס קודמת למזות חליצה או אם נזות חליצה קודמת למזות יבוס שאם מזות יבוס קודמת יוליוו הנכסים מידה אחר שלא הביע זמן גזיית כחובתה ותוספת עד שתחלוץ עדכר פשוט הוא בעל חוב שלא הביע זמנו לגבות והעם מונכסי הנוה יוליוו מידו שכל עוד שלא הביע זמנו לגבות אינו חייב לו כלום וכ"כ אשה איש שתפסה כתובה ותוספת קודם שתחלמי או התגרש שיוציאו מידה לפי שלא הביע זמנה לגבות ואולי לעולי לא יגיע שאולי חמות צחוי בעלה וכן היבמה שתפסה צחוי היבם ואם כן האמר דאליבא דמאן דאמר שמזות יבוס קודם יוליוו הנכסים מידה וגם יתנום צד היורשים ואם כן צריך שגדע אם הלכה כמאן דאמר מזות יבוס קודם למזות חליצה או מזות חליצה קודמת למזות יבוס. ולפי דמתי דהלכה כמאן דאמר מזות יבוס קודמת צראויה רבות הראייה הראשונה לשמזות יבוס קודמת למזות חליצה היא שאחר שהיא מחלוקת צין החנאים והאמוראים והפוסקים אם מזות יבוס קודם למזות חליצה ולא איפסיקא הלכתא כאחד מהם וראינו חכמי הקבלה שסדרתם שמזות יבוס קודם למזות חליצה אי"כ ראוי לפסוק הלכה כהם והשכל גורז כן שאם חכמי הקבלה פסקו הלכה הפך פסק התלמוד יפסוק הדין בתלמוד ערוך שבידנו אבל אחר שלא נפסקה הלכה בתלמוד וגם כל הפוסקים לא פסקו הלכה כמי אלא איש לדרכו עמו ויש הכרעה בקבלה כאחי מהם שהכרעה היא לחכמי הקבלה וכן מקובלני מרבתי וראייה שהרי בחול המועד יש מחלוי אם גייה חפילין אם לא ולא איפסיקא הלכה כמי ואחר שמאלו חכמי ספרד מאמר במדרש

הזוכר שמזות חפילין אינה נובעת צח"כ ושאיסור להגיחם לא הניחום עוד צח"כ ועוד שכל ספרד נוהגים בכל הדינים ובעל ענייני איסור והיתר כסדרת הרא"ש והוא היה מזהם ומצרך עליהם ומשעה שמאלו המאמר ההוא לא הניחום עוד כל החכמים וכל הקהלות אין גם אחד וכ"כ בדבר דלא איפסיקא הלכתא אלא זה אומר צכה וזה אומר צכה שנקריע כחכמי הקבלה וראייה שחכמי הקבלה סברתי שמהי יבוס קודם למזות חליצה שכתבו שמזות היבוס חועלת גדולה לנפש המת כי הגדל היתה הנפש כשהיא מתחללה צמי שהוא קרובה למשפחה יותר לפי שיש לו שייכות גדול עמו וטעם החליצה כי כשאין היבם רואה ליבם נחשב לו לאכזריי שהרי אינו רואה לחועלת נפש אחיו והראוי צוח שתחלוץ לו היבמה נעלו מעל רגלו לסימן רמז שהוא משתלק ונשמע מן האחרו רחמי לשון וחללה נעלו מלשון חלץ מהם ולשון נעלו לשון שחי נעלו דלה צפני נפש אחיו המת ואמר מעל רגלו לפי שהרגל סיני ההליכה וכן זה סיבה שחלק נפש אחיו המת למשפחה אחרת וענין וירקה כי הריקוק הנמאסה רומח לדבר הנמאס המתחלל מן הגוף דרך חוט השדרה שהנפש מתחלשת ומשעשפת בו ולכן הריכו חכמי האמת ז"ל להיות כרוק חסל קודם שתחלל היבמה כדי שלא יבא מזל האכילה אלא מן הנימות שבגופה מעין אוחו דבר הנמאס כצא מלחות הגוף אי והיה היבם אכזרי ומאס צעתי כצרות באשר לא יחסרן ליבם ועל כן ראוי שיקרא בישראל בשם הזה בית חלון בעל ועוד צוחה החורה וירקה צפניו כדי לצותו כמו לדבר מאוס וכזוי מאד כדרך המריב עם חצירו ורוקק צפניו כדי לצותו ולהתאיסו והענין כי הענין הזה חסד הקב"ה על ישראל כדי שיזכו כל הנפשות לאור באור העליון כמי"ש חכמים ע"ה כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא וזה הענין מפורש בדברי אליהו שאמר כן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר להשיב נפשו מני שחה לאור באור החיים אמר הכתוב פעמים שלש

6. Beis Yosef OC 25

לדוקמה ואני תמהי על הזי רבצי החולקים על רבי שמעון בן יוחאי אם היה שידעו מאמר זה ומכל מקום העולם נוהגים לברך שמים עכ"ל. ואיני יודע למה תמה על זה יותר מכמה דינים שמינו שכתב רבי שמעון בן יוחאי בספר הוהר בספר היסוד ממקנה דתלמודא ואין הפוסקים כותבים אלא ממקנה דתלמודא וטעמא נשוא דאסינו אס היו יודעים דברי רבי שמעון בן יוחאי לא הוה חיישי להו גמקום דפליג דתלמודא דידן והמפרשים לנעולם לררך נבדך שמים משמע להו דבדיח קאמר תלמודא הכי ולפיכך פסקו בן כל שכן שמימי הפוסקים

ע"כ: והאגור' (סי' לו) כתב זה לשונו ואני הממנה מלאתי בספר הוהר בפרשת פינחס יב' מאמר דרבי שמעון בן יוחאי דאין לברך על שניהם אלא ברכה אחת וזה לשונו אמר רבי שמעון תפילין אינון על מוחא לקבל זכות ותפילין דדרועא שמאלא על לביה לקבל שמור ומה זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו אף הכא ברכה אחת לתרווייהו ולא לררך לאפרשא בשהייה בעלמא בין דא לדא כמה

עדיין לא נגלה ספר המאור הקדוש בעולם ועוד שאין המאמר ההוא מכריע שלא לברך אלא ברכה אחת להא' אפשר דאינו נמי סבר דמנרך שמים ומה שכתב אף הכא ברכה אחת לתרווייהו היינו לומר דברכה להניח קאי נמי אשל ראש ומשום הכי אין להפסיק ביניהם:

7. Shulchan Aruch OC 128

ו ע אע"פ ו שנמלו הכהנים יריהם שחרית תוריים וטמלים יריהם עד י הפרק שהוא חבור היר והזרוע * (ג) ב והלוי יצוק * (ה) מים על ידיהם וקורם לכן יושב ו הלוי ידין ח (ולא כהג הלויים ליטול * (ט) יריהם מלה רק פאנו על נטילתן שאיית) :

8. Beis Yosef OC 128

בס"ב דברכות (טו) ואילו לנשיא כפיס אי לא משנה מים ליטול ידיו אינו נושא את כפו. וכן ראיתי האשכנזים נוהגים ליטול ידיהם בשעת נשיאת כפיס אף על פי שכבר נעלו ידיהם שחרית ושמעתי שכן היו עושים ג"כ בספרד ושהיו הלויים יוצקים מים על ידיהם ולא הייתי יודע מאין להט דבר זה ליטול על ידי הלויים עד שזכרתי וי ומלאתיו מפורש במדרש הוהר פרשת נשא (קמג.) וזה לשונו מנה כהן דעבי לפרשא ידיו בעי ליחוסף קדושה על קדושה דליה דינעי נקדשא ידיו על ידי דקדישא מאי קדישא דא ליאשה דינעי כהנא ליטול קדושה דמיא מן ידיו דכתיב וקדשה את הלויים הן הא אינון קדישין וכתיב גלויים (במדבר י"ג) וגם את אהרן מטוה לוי וכו' שבו אהרן כלל מאכל כל כהן דשרים ידיו בעי לאתקדשא ע"י דקדישא ליחוסף קדושה על קדושה ולא יטול קדושה דמיא מנה גס אחרא דלאו קדישא.

ד ח צריך לפתוח פתחים ד או חלונ' כנגד י דושולים כרי : להתפלל כנגדן * ושוב י שיהיו בביה ח (ג) יב חלונות :

9. Shulchan Aruch OC 32

10. Beis Yosef OC 32

דשמיא: ו לעבין מספר החלונות שצריך להיות צבית הכנסת לא נפרש בתלמוד ולא בדברי הפוסקים אבל בספר הוהר כתב בפרשת אלה פקודי (רנא.) שצריך להיות צו י"ב חלונות לסיבת סוד נכמס:

שנב' מקום יציאת המת והאבלים. וכו' ב' סעיפים:

א א' מקום שנהגו לצאת י שים : לפני המטה וצאת מקום שנהגו לצאת : לאתר המטה וצאתו וי. שיו נהגו שאין יצאות אלא לאתר המטה ואין לשנות : ב ב' יוש (ה) למנוע מלצאת נשים לבית הקברות אחר המטה :

11. Shulchan Aruch YD 359

12. Beis Yosef YD 359

ב ובספר הוהר פרשת ויקהל (קנז.) כתוב ג' שיש מנוע נשים מללאת למת הקברות מפני שאם יוצאות גורמות רעה לעולם וכן ראוי למנוע: מקום שנהגו לחיות אבדים חולכים אחר המטה חולכים וכו'. מוספתא (פסחים פ"ג סי"א ד') כתבה הרמב"ן בחזרת האדם (עמ' קז) :

13. Shulchan Aruch YD 89:1

פני שלא לאכול גבינה אודי בשר. וכו' ד' סעיפים:
א"א אכל בשר א (א) אפילו של ז' היה ועוף לא יאכל
גבינה י אודיו (א) ב (ב) עד שישרה (א) שש
שעות (ג) ואפילו אם שחה כשיעור י אם יש
בשר בין השנים צריך להסירו י וחלוקים לתעוק
צריך להבדיל י

הגה (ד) ואם מלא אחר כך בשר טיבן הטיבין ג וחזרו ד צריך
... (ה) לטעם פיר קודם שיאכל נכסיה (ה"ל פ"ה) (ו) ויש לומר
דלין לריבין להחזיק עם שעות רק מיד אם מלך י (ז) וצריך לומר
כמוון מותר על ידי קטנה והנהם (ח) ומרדכי פ"ה והנהם לשי"י
וכ"כ שיעורו פ"ע דמ"א וילכ"ה (י) והנהם סגנון כמדינות אלו
להחזיק (כ) אחר אכילה כבשר (ג) שם חתם ואלולין אחר כך גבינה
עושה צריכה לברך גם כן כריכה כמון אחר הבשר (פ"ה סמוך והנהם
פ"ע) דלא הוה כהנהם אחר דמותר לאכול לרבי במקילין אכל מלא
כריכה כמון לא מהי הנהם שם ולין חילוק אם סמךי הנהם קודם
כריכה כמון או אחר כך (י"ט ומחזיק"י ולמסקי א"ר"ס) (ו) ואם מלא כשר
בין (ד) עושה אחר הנהם י צריך לברך ולסמךי (י"ט מחממות ס"ן
כ"ע) (ו) ויש לומר דלין לברך כריכה כמון על מה לאכול גבינה אחר
גם סמךי (ג) אכל (ב) לין מברין כו' ויש מקדוקים להחזיק
(ג) עם שעות אחר אכילה כשר לגבינה י וכן כגון להמור :

15. Magid Meisharim

סימן מב

אורך ליום שבת רביעי לאור שני חוק ואמץ אל
תירא ואל תחת כי כל אשר אתה עושה ה'
מצליח וכל אשר עשית והורית עד היום ה' מצליח
בדרך וכן מסכימים במתיבתא דדקיעא חי ה' כי
פסק זה אמת ויצבי הלכה למשה מסיני הלכה
בוותך ומשמך ואם תשלח לקוסטאנטנא או לרנך
או לחכמי איי כולל יסכימו בוותך וגם דהא
בעצמו אם ישאל לו כן ישיב אלא לפי שעה
נתבאר וגם קצת טינא שעלה בלבו לכן חוק ואמץ
אל תירא כי כל אשר עשית והורית עד היום
הזה ה' מצליח ומסכים בו וכן כל מה שתעשה
ותורה מכאן והלאה תקביל יצירה ויטכים כל ידך
רק אם תשרה כמו שסרתה בפסקים חקוקים ולי זה
היודין על המסק ההוא הלא נתן ה' לך לב לדעת
ולדבני כי דברך אמת וצדק כי אף על פי שאתה
תמיד חשר סברתיך וזו מדה טובה היא מ"מ
נכריל דביי אמה וע"כ אל ימור לבך עליו כלל
כי במתיבתא דדקיע' מסכימים לרברך כאשר
אסרתי והלא לך למנדע דמן שמיא משגיחין עליך
אף על גב דפירח בקדמיתא כמא דאת ידע קב"ה
לא שבק לך דדחמו תדיר עלך ולא תסרת כל
טוב עד דתבת במתיבתא ואחית למשרי בטולא דנרפי

14. Magid Meisharim

וכו' ואת כי תדבק בי בתורת וביראתי ובמשנותי
ולא תפריד אפילו רגע אחד ואתן לך מוחלכים בין
העומדים האלה ואזכך לגמור כל חיבורך בלי שום
שעות ולהדפיסם ולפשטם בכל גבול ישראל עמי
ואגדלה שמך בתלמידים יתור מיצחק אבואב בחורי
לכן חוק ואמץ בתורתך כאשר אתה עושה בתורה
ובמשנה בגמי רש"י ותוספת ובפסק ובקבלה כי אתה
מקשר אותם זה בזה וכל מלאכי מרום דורשים
שלומך וטובתך ואל תגטער במנונות כי כבר אפרתי
לך פעמים אין מספר כי פרנסתך מוזמנת לא
חוסר דבר כי אתה מושגת מאד בכל ענייך רק
כי תדבק בי ובתורת וביראתי ועבודתי וכבר אתה
רואה המעלה הגדולה הזאת אשר נתעלה לפני כל
עם ה' לדבר עמך בקול רם ותוכי לראוי את
אלוהו כאשר אמרתי לך אם חטיב דרכיך לפני
והטוב בעיניך שאינך הולך בהשכמה לבתיב האע"פ
שאינך יושן ולא יושב בטל עכ"ו עידן תורה לתור
ועידן אלתא לתור לכן בני השכם לבית אלוהיך

17. Radvaz

אלף קיא (לו) **שאלה** על מה סמכו להניח תפילין בבית ואחר כך בלוי לניח הכנסת וכו' שסעס הוא שלא ללכת ארבע אמות בלא תפילין והרי אין לנו זכרון בזה לשיטתו בין האומות וגם התפילין לריבון גוף נקי והלואי שלא נסיה דעתו מהם בשעת החפלה:

תשובה חכם אחד מן האחרונים כתב בשם רשב"י ז"ל לפי שדרך לומר בבעת כניסתו אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך ואם אין תפילין בראשו סיבן היא היראה ומלא כליו מעיד עדות שקר על עצמו ועליהם נאמר ודלו כל עמי הארץ כי אם ה' נקרא עליך ויראו ממך ובכל מקום שתמצא ספרי הקבלה חולקים על ספק הגמרא הלך אחר הגמרא והספיקים וכל מקום שאינו חולק כגון כפי הדין נושא שלא נזכר בגמרא וגם בספיקים איך ראיתי לסמך על דברי הקבלה. ומכל מקום לדין לכסות אותם מפני העונות שבר"י ש"ן שכתפילין הלכה למשה מסיני היא ויש בה קדושה והיא מגולה ונראית וכל שחי אפשר לו לכסותה מוטב שימחה בבכ"ל ואעפ"י שהדלי"ח והיו"ד שבראשונה אין בהם קדושה שאני בני בהם דרך קשורה לא דרך בתיבה אבל הש"ן ודאי יש בה קדושה וזה מבורר:

16. Radvaz

1479-1573

אלף פב (ח) **שאלה** אם יש להניח תפילין בחול המועד. ראינו בזה כל העם פוסחים על שתי הסעיפים לפי שרא"ם ז"ל כתב בתשובתו בחייב להניח וכתב גדולה מן שאותה תשובה מותר לכתוב בחול המועד משום דבר האבד ומקשה יראים לעולם לפי שמהלך כחוב כספרי הקבלה שהניחו תפילין בחול המועד. נעשה והנחנו לא דע מה נעשה:

תשובה שב ואל תעשה אי שנייה כאן כי ראינו רבני האמת מדחיקין זה מאלו. טוב מלחסי שמהלך שרא"ם ז"ל מה שמחזיקי מאלו על תשובתו וז"ל דעתי אי שנייה הוא לאות ספרי חלו על מועד אסור בכל מלאכה שאינה מלאכה האבד ומלאכה זו דאורייתא דלכלו חנאי מייסו לה מקראת בניגוס וכן בשילבי שמתחיל קמיתח דפ' קמח דע"ו וכן דעת רבננו בשלי סה"כ ז"ל וכן דעת הראש"ד ז"ל אעפ"י שהניחו לכתוב אותם לעצמם בחול המועד וכן אנו נוהגין עכ"ל. למדתי ממה דלמי שסובר שהמלאכה בחול המועד אינה אלא מדברי סופרים כמו שכתב הרמב"ם ז"ל אם כן חולו על מועד אינו אלא וריך להניח כדי שישיב לו אות ויזון שהיא פלוגתא דברי הקבלה יבדלו ואלו אל תניח:

19. Magen Avraham

OC 1:4

1635-1682

20. Magen Avraham

OC 24:1

1635-1682

שבת קלה (ג): א לאחורו הציצית. בין קמיתח לזרם. (מדי ברכות לרבי מיכל מארשטיק י"ד ו. ה). כשיגיע לפרשת יציאת, יקום גם ציד ימין, ויציט בזה, והיה בידו עד שיגיע לנאמנים ונאמנים לעד, ואי ינשק הציצית, ויטירס מידו, (כתבי האר"י סר"ג פ"ט ע"ג ק"ט ע"ג ט):

נגיטן דף ע' ע"א: ד' חמשישים. המקובלים האר"י צענין חפלת חזות, וברקנטי פרשת בראשית [ד', ה' ד"ה שפיר הוסיף] כתב זה לשונו, ויש אומרים זמן נקטת רחמים הוא סוף הלילה, ואני אכירע כי צמנית ראוי לנקט רחמים על כנסת ישראל ועל ציט כ"ו ובסוף הלילה יבקש לרבו, ובקשה זו צריכה להיות בנשילת אפים ע"כ. ועיין סימן קל"ח סעיף ב' ג', ובגמרא דילן [גרות] ג. אן למירון הראשון דנתן סימן לאמצעות דאמצעיתא וייעו חזות, משמע דעה ראון הוא, ולמירון

18. Radvaz

אלף קוא (ס) **שאלה** שאלה על מה סמכו השולח לחלוץ התפילין בתפלת מוסף ראש חודש:

תשובה דבר זה לא נמצא בגמ' ולא בספיקים הנמלאים אלונו ומלא בספר חלקיה על המלות ועליו סמכו ויכנו טלס לחלוץ התפילין. ואעפ"י שאינם יודעים טעמו של דבר אלא (כגון) [טוין] עראו למקפת המתפסקים בספרי הקבלה שחולצין אותם גם הם עושים כן מלות אכסום תלומדה הסלכתא בלא טעמה. אבל הוא ז"ל נתן טעם ישוין מספרו. כי אין אדם רשאי לכתוב בחפזת שאלה בעתהקת מנוקים למוקם. וגם אינו חסג לחלוץ אחר שראיתי בספר ובמדתי על הדבר לפי שיש בידי כול גדול בכל דבר שנכתב בגמרא או באחד מן הספיקים או בעלי הסגנות חפילו שישיב הסך תמה

שכתוב בספרי הקבלה אינו מורה כי ונה אחות למס שכתוב בחלק ממותם הספיקים ונענמי הם הוא חומרת הני עוהג חותו וחס קובלה לא החוץ לה ונענמו של דבר לא ראינו לכתוב סס וא"ח הרי מסג זה הסך הגמרא ספרי דין התפילין כל היום הא לא קשיא שאם היינו נוהגים כך שפיר קאמרת אבל כיון שסן לריבון גוף נקי לסכה קלה או חולצין אותם וכלא סכס קמי מיד אחר רביע טעם לריך לחלוץ א"כ כדאי הוא חלקיה לסקדים בשבילו רביע טעם ומ"ח אין אי מורה לאדם לחלוץ ושלח לחלוץ ואפשר לחס קלס טעם לפי שסעט כיון דבמוסף דומה ראש חודש לימים טובים שנקראו אות ראוי למשות לו סיכר זה ועוד שהתפילין נקראו כהר והוא אומר כהר בקדושה מוסף ואין ראוי שיבו שני כהרים ביחד ואפילו ביחוד שאין שם קדושה כיון שהוא זמן הראוי לכתר ראוי שלא יסיו על ראשו תפילין וסגרתם לעמיות דעתי כתבתי. דוד י' זמרה:

21. Magen Avraham

OC 41

1635-1682

כ"ו " קודם צולו לציט הכנסת יאמר ואני גרוב חסדך [החילס] ה. מ' וכו', ובכניסתו יאמר בבית אלהים נהלך ברגש [חס נה, טו] (כתבים שער הסעט ענין בית המסכה). קודם תפילת שחרית יקבל עליו מלות עשה של ואהבת לריעך כמוך (יש ספר הסעט ד"ה כספיו): א כשיציה ידי. פירוש

22. Mishna
Berura
25:42

(מב) שתיחן מעומד. עיין במגן אברהם שרצה להכריע דהנחה של יד תהיה מיושב והכרחה תהיה בעמידה; אבל באליה ובה בשם רש"ל בתשובה סימן צח כתב, דמי לנו גדול מר"ש מקינון, אחר שלמד קבלה היה מחמלל כתינוק בן יומם, דמי שלא יכול להשיג סודה על נכון יבוא לקצץ בנטיעות, על-כן (נג) יהיה הכרחה והנחה בעמידה. ובביאור הגר"א הוכיח דגם לפי הוזהר מותר להניח התפלה של יד בעמידה, על-כן אין לזוז מהמנוח. כתב הכנסת הגדולה ככללי הפוסקים: כל דברי שבעלי הקבלה והוזהר תולקין עם הגמרא והפוסקים, הלך אחר הגמרא והפוסקים; מיהו אם בעלי קבלה מחמירין, יש להחמיר גם-כן; ואם לא הוזהר בגמרא ובפוסקים, אף-על-פי שנוכר בקבלה, אין אנו יכולין לכוף לנהוג כן; (נג) ודין שאין מוזכר בהיפוך

בש"ס ופוסקים, יש לילך אחר דברי קבלה; וגם במקום שיש פלוגתא בין הפוסקים, דברי קבלה יכריע; יב (מג) במל

23. Chacham Tzvi
R' Tzvi Ashkenazi
1656-1718

שאלה לו

הבא לבית הכנסת בשעה שהש"צ אומר פסקי דומרה היאך יתנו

להלאגדייא אייר התס"ו ליצירה.

וצריך אני להודיע לשואל שאפילו אם היו דברי הוזהר הפך מהפוסקים לא היה לנו להניח דברי הפוסקים בשביל דברים האמורים בסתרי תורה, כי אין לנו בויגים והוראות עסק בנסתרות, וזלתי במקום שיש מחלוקת בין הפוסקים או נכון לסמוך על הכרעת הוזהר (ט), וכן כתב הרב הגדול מוה"ר דוד בן זמרא בתשובה ל"ו (ס"י אלף קיא) וז"ל, ובכל מקום שנמצא דברי קבלה חולקים על הגמרא הלך אחר הגמרא והפוסקים, ובכל מקום שאינו חולק כגון בכהאי גוונא שלא נזכר בגמרא וגם בפוסקים אני ראיתי לסמוך על דברי קבלה עכ"ל. ובתשובה ח' (ס"י אלף פב) כתב וכיון שהיא פלוגתא (רצה לומר בין הפוסקים) דברי הקבלה יכריעו עכ"ל, הרי אם לא היתה פלוגתא בין הפוסקים דברי הקבלה לא יכריעו ההפך.

שנים שבאו לבית הכנסת בשעה שהתחנן אומר פסקי דומרה האחד דילג בפסקי דומרה על דרך האמור בפוסקים ז"ל (שו"ע א"ח סי' נב) כדי להתפלל עם הקהל והשני התחיל מתחילת הברכות השחר והיה משבח ואומר על הסדר ולא התפלל עם הקהל, באומר שכן היה דעת הרשב"י בספר הוזהר פרשת במדבר (קכ ע"א), ילמדנו רבנו הי מינייהו עדיף.

תשובה, אין מדברי הרשב"י ראייה למי שאיחר ובה בשעה שהציבור מתפלל, כי הוא לא דיבר אלא בטעם וכונת הסדר המסודר לנו מפי אנשי הכנסת הגדולה וחכמי התלמוד בעצם וראשונה ולכתחילה הכי עבדינן, וכבר ביארנו לנו ביותר תלמידי הרב האלוקי כמוה"ר יצחק אשכנזי ארבעת רבעיהם כנגד ארבעה חילוקי עולמות הלא בספרתם, אבל כל זה אינו עניין למתאחר דודאי כולי עלמא מודו דטפי עדיף לדלג כדי להתפלל בציבור, וגם רשב"י מחבב מאוד הפלת הציבור בספר הוזהר ואומר שהיא מקובלת כגונין סגיאין עיין זוהר בראשית דף קס"ז ע"ב על הפסוק (בראשית לב, ז) ויבואו (וישובו) המלאכים מקושרת מור ולכונה מכל אבקת רוכל. וא"כ כשם שמכח מאמרי תלמודנו האומרים שתפלת הרבים מקובלת הכריחו הראשונים והאחרונים ז"ל שטוב לדלג פסקי דומרה כדי להתפלל עם הציבור, אוחו ההכרח בעצמו הוא בדברי הרשב"י ז"ל.

זוה"י יסוד תורתנו הקדושה, שאם לא כן נתת תורת כל אחד ואחד בידו לילך אחר הבנתו בספר הוזהר הטובה היא אם רעה, ובעוונותינו שרבו זה סיבה לפרצות גדולות אשר עיני דאו ולא זר כמה אנשים עברו תורות חלפו חק בהסמכם על דברי הוזהר או הרעיא מהימנא לפי דעתם המזוהמת בפירוש דברי הוזהר או כרעיא מהימנא, ותס' להו לבעלי הוזהר והרעיא מהימנא מעלות על דעתם הדברים ההמה. ולא היה מן הצורך להעלות דבר זה על ספר אלא להוציא מלבן של המתחכמים להורות הפך דעת רבותינו הפוסקים ז"ל, על משענת קנה חכמת הוזהר הקדוש אשר דבריו סתומים וחתומים כאלף עיזקאין כל קביל די רות יתרא בהו לומר כי הם ידרו לסוף דעתו וכל רו לא אניס להו, וח' הטוב יכפר.

הנראה לעניות דעתי כתבתי וחתמתי פה אלטונא יע"א יום ג' ל"ה למספר בני ישראל.

צבי בכמוה"ר יעקב ולה"ה אשכנזי ס"ט

25. *Maseis Binyamin*
R' Binyamin Aharon Salnik
 16th c.

הדרך השני לילך אחר רוב מגין ובנין, הרי לפניך ספר הזוהר שהוא שקול יותר מכל המחברים שאחר חתימת התלמוד, ואם יהיו כל המחברים בכף מאזנים אחד וספר הזוהר לבדו יעלה בכף שנייה מכריע את כולם, והרי הוא עדיף מרוב מגין ובנין, וכמו שכתב ב"י דאולינן בתר דעת הזוהר נגד שאר מחברים. וק"ו בנדון שלפנינו דאיכא רבוותא טובא ורבים שמסכימים לדברי הזוהר, הלא המה האגודה ומוקי יוסף ומהרי"ל ובנימין זאב ושלטי הגבורים כאשר הבאתי דבריהם למעלה.

26. *Chasam Sofer*
R' Moshe Sofer
 1762-1839

ידענא פאג-רום מכ"ח שלא ילעג עוד על מנהגי ישראל שנעלם טעמם ממנו כי ממקור מים חיים הם גובעים, ורגיל אני לומר כל המפקפק על נימוסי ומנהגנו צריך בדיקה אחוריו כי מי שתורתו אומנתו ויראת ה' התולתו ובילדי נכרים לא יספיק לא יתן לחטוא את בשרו, ויפה כי פרי"מ על שכנגוד שהביא מכתבי האר"י וכי עליו פרי"מ עם נעלמים לא אבוא יפה דיבר, וכן אני אומר כל המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקות חייב משום זורע כלאים פן תוקדש המלאה הזרע אשר תזרע, ולעומת זה המערב ספרי הגיון עם דברי תורה עובר על חורש שוך וחמור יחידיו ואם הוא מנהיג ישראל מנהיג בכלאים:

24. *Sheilas Yaveitz 1:47*
R' Yaakov Emden
 1697-1776

שאלה מו שו"י לאסו' מורי ידו כי וידוי נשטי נשטי כמוהרר יעקב ט"ן לי דומ"י תהלה :

כעת... אין צריך להאריך בני כבוד רוס תגלונו ע"כ במקומה מ"ס דבר למאן לן מנטי עילי מעליהה רחמי רחמי הגאון ז"ל כמה שאמרנו ז"ל כמותן מקמו בין לטון לדרום וכו' וסירשנו הסופקים ז"ל כידוע. והמקובלים אמרו בה"שך. והכריח לפי חומר דמתי כס"י אחי ז"ל על הגרשע אלל ויזע ספסרי נגד בית יומי הפכיים. כי לו מיעה כמירוש המקובלים במור הקסן (איבר ד"א זייטע קאמיר) וסלל סוף געלמו ז"ל כסב כספרו תשובה (ל"ו) כל סיכא דאיכא שלונמא בין הסופקים והמקובלי". על הסופקים יש לטמון כי אין לנו טסק נוספות וכי ע"כ יחיד לנו מעבית נחבי, כי כוודאי טמע ממנו ז"ל שום דבר על זה, ואם יש למכירת טעם נכון מדמנו, אל יגע טוב ממנו. וכי יבא דברו וכדמנוהו ושו"י שלי' לאעבית עד שולם וכי מוחתו כבוד חמן. ממנו דורשי שלמו פונחו ט"י פ' :

אגם דווקא כחוסן זה כש"ן לנו לנעות מהשול כמחלוקת. ואין לנו יכולין נכסות בין התלמוד והמקובלים של כרמנו לנו לריכס אז להחזיק במחלוקת כו' סוף לשם שמים שפסח להספיקים. ובענין כזה אין טסק שום בעל כוהר שלמו דרכ נוגרים. לא עשה משנה כדמיו. כמוהרר במקומה תרבה מהתלמוד. ואין לורך להאריך כזה, וידוע שאין ענין הספר סדוה סכוא רק לבאר דעתו ע"פ כסוד. ולא לקבוע סלכא במקום שחולקין עליו חבדיו. משא"כ במקום שדברי התלמוד סמוכים וחמושים וקובלים פירוכים אונים. והמפרשים דחקו אל קיר סנכסא לפרשו ע"פ סברהם ולא ידעו מהוהר כלום. וזכנו שראינו סוהר מפרש פירוש אחר בדברי הגאון, ולא כחולק אלא כמפרש לשון הגאון כסמוס למע יר"ש חלקו. ועם חסרון בחקו. מכל החון כמפרשים. כלכעבוד שרצו דברי קבלה, דחם נשתי ידיו. דל קבלה מהנה, מדי שקולים כן, ולעם לא נשעם לראשונים ולפירוש הקדמון. אפי' לא סיס רחיס לום יותר מה. סלל י"ס לנו למשח נכוב כדברי כוהר. אחר שאינו חולק. וכעשמת ג"כ מלאון חמו' ח"מ הגאון כג"ל. וכדדכ"י. וס' יוחסין. (ואחרון חביב הדכ"י בח"ח סכ"ס לפנין סח מנרן שמים יש"ש כיהוד כי ממנו סיוס ברור למ"ע) שחבדרי כולם נלמדו שאין להמרים נגד סוהר ולעשות משנה על כדמנו. אלא דווקא במקומות שברור לנו מהתלמוד חולק (ודאי) וכנון להשקל ככל מאמלי חנו להארותם א"ס אפשר. כמלוזס עלינו ככל מקום לכקיל אלוס. כפרטות בין ח"ח המר"ס שנוס) אבל במקומות שאין פדכר ברור לפנינו שחולק, ואילו סיו הסופקים מחולקים א"ס חולק או אינו חולק. יכרישו דברי המקובלים כדברי כוהר שאינו חולק. וכ"ס בין כעמפרס כו פירוש אחר של דעת המפרשים. שחור מלאון הגאון סובל פירושו. יותר יש לנו לקבלו מדעת המפרשים, וזו דבר שאין לטסק בו לנעמי, וס' אחרון מפרשים עלמן חמלי ראו כוהר חולי לא פירושו לנו כך. ולא עוד שאללי אין טסק ס"י חזרים מפרושו :

27. Maharshal
R' Shlomo Luria
1510-1574

מהרש"ל

סימן צח טז

שו"ת

רלד

סימן צ"ח

ראש לתפילה מעומד ואזיל לטעמית שכתב נמי המגיה תפילין בח"ה חייב מיתה משום שתפילין של יד הוא הרמזו לה ושל ראש רמזו לשבתות וי"ט ואנחנו אין חוששין לה אלא שתחזן ענין אחת הוא וקשירה א' היא אלא שזהו כנגד הראש וזהו כנגד הלב ומי שבא לדרוש ידרוש אבל האמת יורה דרכו ומי שלא ידע להשיג סודה על הנכון בקל יבא לקצץ בנטיעות. עוד מצאתי בליקוטם שצריך להגיה תפילין בעמידה דאין לך דבר קדושה יותר מזו ועוד שדומת לעבד העומד לפני רבו ומקבל עליו חותמו העשויה לעבודתו ולא חילק בין יד לשל ראש וגם משמע להדיא שיעמוד מיד ויקבל חותמו שעיקר חותם תפילין של יד שני כחותם על זרועו לכן אהובי אל חלך בדרך אתם ואין לך עסק בנסתרות המתהירים בחידושים כאילו הן יודעים ומבינים רז תורה וצפוניה והלואי שידעו הגלויים מה יפה כת של רבי שמשון מקינון אחר שלמד סתרי הקבלה אמר שהוא מתפלל כתינוק בן יומיו וד"ל עוד אומר לך שקבלתי מחמי הגדול מהר"ר קלונימוס ז"ל שקבל מהחסיד הגדול מהר"ר דניאל ז"ל שהיה חלמיד מובהק ושימש מהר"ר איסרל בעל תרומת הדשן ז"ל וראה הנהגתו שנתג כמו שאנו נוהגין ע"כ נהוג כדרכך ויחיה להם מה שלהם אבל דע שכל המשנה ידו על התחתונה וירינו על העליונה.

סימן צ"ט

שאלה ראובן טען על שמעון שאשתו השכינה משכנות בידו בריבית בחזקת שהן של גוים ואינו כן אלא הם שלו ושמעון השיב אני מאמין לאשתך לדבריה הראשונים ואני מאמין לדבריך ולא לדברי אשתך האחרונים כי אני מוחזק בדבר וכמו שפסק ריב"א והרא"ש בתשובה הלכה למעשה.
תשובה יראה שאם הביא ראובן עדות בבירור הדברים שהמשכון היה שלו צריך שמעון להחזיר לו המשכנות בלא ריבית שהרי

תשובה אהובי ידידי המשכיל הר' מרדכי בר תנחום י"ץ ששאלת אותי על קנהגי אם להגיה תפילין של יד בשיבה או בעמידה מפני שראית הרבה מן המדקדקים בדיקדוק עניות להגיה תפילין של יד בשיבה דע אחרי חדשים מקרוב באו ורוצים להיות מכת המקובלים וממדרשי הגעלמים ומחלשי הראות לא יביטו באורי הוזהר ולא ידעו מוצאו ומבואו וכוונתו אלא שכך מצאו בספרי רשבי" ודע אחרי שכל רבותי ואבותי הקדושים ששמעו גאוני עולם ראיתי מהם שלא נהגו כך אלא כדברי התלמוד והפוסקים ואם היה רשבי" עומד לפניו וצוח לשנות תמנהג שנהגו הקדמונים לא אשגחנין ביה כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו וכאשר כתב הקאר"ו וראייה לזה שהוא כתב סודות גדולות ואזהרות גפלאות שאין לברך שתי ברכות על תפילין של ראש ושל יד ואנו לא אשגחנין ביה ומברכין שתיים גם הוא כתב המגיה תפילין בח"ה חייב מיתה ואנחנו מניחים ומברכין עליהן ואף שבני א"י אינו מניחין תפילין כלל בח"ה לפי שהרשב"א בא וביטל המנהג לפי סברתו שתפס דעת ר"י בעל התוס' ולא שחשו לבד לדברי הוזהר ולא תאמר שהזקנים שהיו לפנינו לא ידעו מהספרים החזונים שנמצאו לע"ע ביד הלומדים הלא האגור נמי כתב שמצא ג' דינים בהוזהר וזה שזכרתי אחד מהן וכל הקדמונים למדו ודקדקו הרבה בספר ההוא ואפ"ה לא חשו לזה כי האמת שהוא עצמו כתב שלא מצא דבר זה בכל המחברים שראה בימיו ועתה פקח עיניך וראה אם היה בזה ממש אי אפשר שלא הוכירו שום מחבר אחר גם לא אישתמיט רמז בתלמוד בבלי וירושלמי ספרא ופסיקתא ושאלות ויפה כוונ' הקאר"ו שהביא הרבה דברים מהוזהר וזה לא הביא כי לא חש לזה ועוד דע שכונת רשבי" לחלק תפילין של יד משל ראש וכאלו הן בניין על שתי יסודות שתפילין של יד הוא רמז לתפילה מיושב ושל

29. Yabia Omer 6:8

R' Ovadiah Yosef

1920-2013

28. Aruch Ha'Shulchan OC 25:29

R' Yechezkel Michel Epstein

1829-1908

סימן ח

ב"ה. פנה"ק ירושלים ת"ו. תשט"ו לפ"ק.

לכבוד ידידנו הגדול הרב הגאון המפורסם בנוסתר ובגולת, וכתר שם טוב עולה, בנו של קדושים, גזע ישישים, אראלים ותרישישים, מהר"ר עובדיה הדא"ה שליט"א חבר בית הדין הגדול ירושלים ת"ו ומחבר הספר שו"ת ישכיל עבדי. ועוד.

א) אחרי עמרת החיים והשלום וכט"ס. גלילי ידי קדשו הגיעוני לנכון, ובדבר מה שתפיר כתי"ר על מה שהעלתי בשו"ת יביע אמר ח"א (האר"י סי' ה), שתעמדם באמצע קריאת שמע וברכותיה, ושמע קדיש, יענה: "אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם

לעלמי עלמאי יתברך", ולא ימשיך עד "דאמירן בעלמא" כמנהגינו תמיד ע"פ האר"י ז"ל, וסמכתי על מ"ש מרן בבית יוסף (סי' ב"ו) בשם רבינו הגדול מהר"י אבוחב ז"ל, שמאחר שיש מחלוקת בדבר, שיש אומרים שצריך לענות כ"ח חיבות דהיינו עד דאמירן בעלמא, וי"א כ"ח אחיות, לכן צריך לענות עד דאמירן בעלמא, אבל כשיפסקו בק"ש וברכותיה לענות קדיש לא יענו אלא עד לעלמי עלמאי, ולא יותר, שאולי השאר הוא הפסק, ומרן הב"י הוסיף שיש לענות בק"ש וברכותיה, גם חיבת יתברך, דאיתא במדרש שאסור להפסיק בין עלמאי ליתברך, וע"ז תפיר כתי"ר שאיר הרהבתי ערו להכריע נגד דעת האר"י ז"ל שקבל ממני אליהו ז"ל שצ"ל כ"ח חיבות עד דאמירן בעלמא, נגד בחינת שלישיית של מלוי הגלוי של השם, כמבאר בשעה הכוזבת (ברורש הקדיש דט"ו ע"ב), וכבר כתב מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' נו ס"ק יא), שאף שקבלנו תוראות מרן שפסק שאין לברך הנחן ליעף כת, קים לן שאילו ראה מרן דעת קדוש האר"י ז"ל גם הוא יודה שיש לברכת, וכן נתפשט המנהג בגלילותינו, ומח גם שתכונתו כי שמרן חזר בו מזה בסוף ימיו, וכן ראוי לנהוג. ע"כ. ודון מינה לנגיד שצ"ל עד דאמירן בעלמא. וכן פסק בבן איש חי (פרי שמות אות ו) שכדברי האר"י ז"ל עיקר, ולכן גם בק"ש וברכותיה צריך לענות עד דאמירן בעלמא, וזלא כמרן ז"ל. עכ"ל. והנה להשיב, כי באמת לא נכחד ממני דברי האר"י ז"ל הנ"ל, וכאשר עיני צדיק חזונו מישירים בהשובתי (שם אות ד), והנאחי ג"כ דברי הרב בן איש חי והרב כף החיים שפסקו שיש לענות חמיר עד דאמירן בעלמא. ע"ש. אולם איברה בעזותיך נגד מלכים ולא אבוש, שמאחר שרוב הפוסקים הראשונים ס"ל דסגי לענות חמיר עד לעלמי עלמאי, ונתם: רב סעדיה גאון, ורב עמרם גאון, ורש"י בסי' המרדס ובחזון ויטרי, והרמב"ם בנוסח התפלת והעלי התוספות, והרשב"א, והארנות חיים, והרד"א, והריב"א, (וכמו שקבצתים כעמיר גורנה בתשובתי שם סי' ח אות א), לכן צדק מאד מרן הב"י בהביאו להלכה דברי רבינו הגדול מהר"י אבוחב, שיש לרוש משום הפסק שלא לצורך בק"ש וברכותיה, וע"כ יענה רק עד עלמאי או עד יתברך, ותו לא. [וכ"כ הל"ח והמג"א הנא"ר. וע"ע במחצית חשקל (סי' קד סק"ו). ע"ש]. ונשענתי בזה על רבותינו האחרונים שווה להם יד ושם גם בחכמת הקבלות, ועם כל זה, פסקו שבק"ש

כ"ח ודע שיש בענייני תפילין וכן בשאר מצוות מה שעושין ע"פ חכמת הקבלה וכתבו הפוסקים כלל בזה דבשהנמרא והפוסקים מחולקים עם הוזהר הולכין אחרי הגמ' והפוסקים ואם הוזהר חסיד יכול מי שירצה להחמיר בהוזהר וברכר שלא נזכר בגמרא ודאי דאוי לעשות כדברי הוזהר אסגם אין כופין על זה [מג"א סק"ך כ"ס דב"ז ע"ג חמס מקובלני ש"ח להיות הוזהר מחולק עם הגמ' אלא"כ חס בנמ' יס פלוגמח ובמקום שהדין פסוק בנמ' גם הוזהר ס"ל כן ואלו יש מקומות שלא פירשו כן בזהר לא כוונ סתמת ולריך לפרש פירוש שפירוש עם חסידים ודו"ק]:

